



مرکز پژوهش‌های
مجلس شورای اسلامی

مشخصات گزارش:

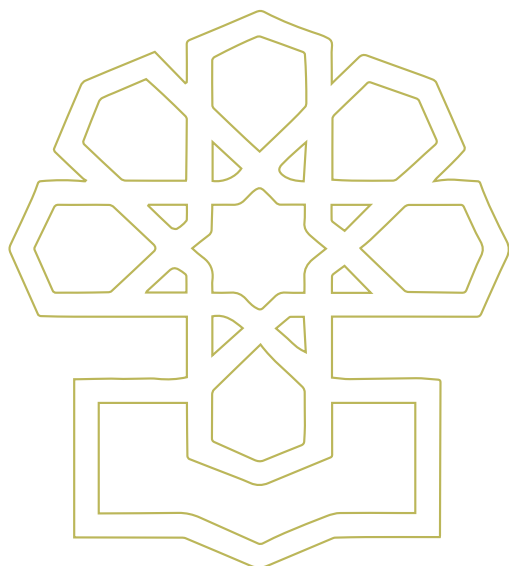


شماره مسلسل:

۳۱۰۱۹۰۶۱

تاریخ انتشار:

۱۴۰۲/۳/۳۰



اظهار نظر کارشناسی درباره :

ابهامات نرخ سوخت گاز صنایع در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ و الزامات نحوه نرخ گذاری آن در سال ۱۴۰۲



محمدرضا بهره‌مند، محمدحسین پیروی

مقدمه

مطابق بند «ط» تبصره «۱» قانون بودجه سال ۱۴۰۰ کل کشور «نرخ سوخت واحدهای پالایشگاهی، پتروشیمی، فولادی و سایر واحدهای تولید فلزات و کانی‌های فلزی برابر سی درصد (۳۰٪) و واحدهای سیمانی برابر ده درصد (۱۰٪) و سایر صنایع (به غیر از نیروگاه) برابر ده درصد (۱۰٪) نرخ متوسط خوراک گاز تحویلی به شرکت‌های پتروشیمی» تعیین شده است. در سال ۱۴۰۱ مطابق جدول منابع و مصارف تبصره «۱۴» قانون بودجه در ردیف ۶ «نرخ گاز خوراک پتروشیمی‌ها و پالایشگاه‌ها و صنایع پایین دستی پالایشگاهی و مجتمع‌های احیای فولاد و مصارف مربوط به تأسیسات عمومی با اعمال سقف نرخ گاز صادراتی و نرخ گاز سوخت معادل ۴۰ درصد خوراک گاز پتروشیمی‌ها و نرخ گاز سوخت صنایع سیمان ۱۰ درصد نرخ خوراک گاز پتروشیمی‌ها» تعیین شد.

در این گزارش سعی شده است با مقایسه نرخ گذاری سوخت گاز صنایع در قوانین بودجه سال‌های ۱۴۰۰ و ۱۴۰۱ و همچنین مصوبه ستاد هماهنگی اقتصادی دولت و آیین نامه تبصره «۱۴» مصوبه هیئت وزیران، ابهام‌های موجود در نحوه نرخ گذاری سوخت گاز صنایع احصا و بر این اساس ملاحظات مدنظر در این خصوص برای سال ۱۴۰۲ ارائه شود.

مقایسه نرخ سوخت گاز در قوانین بودجه سال‌های ۱۴۰۰ و ۱۴۰۱

در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ واحدهای احیای فولاد ذکر شده، اما همانند سال ۱۴۰۰ واحدهای فولادسازی و سایر واحدهای تولید فلزات و کانی‌های فلزی جداگانه آورده نشده است. این تغییر در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ نسبت به سال ۱۴۰۰ دارای فوایدی است. زیرا ۹۰ درصد گاز مصرفی برای تولید یک تن فولاد در واحد احیای مستقیم و تولید آهن اسفنجی مصرف می‌شود و عملاً سهم عمده هزینه گاز مصرفی در تولید فولاد را پوشش می‌دهد، اما عدم شفافیت برای قیمت گاز سایر واحدهای تولید فلزات و کانی‌های فلزی و همچنین تولیدکنندگان فولاد و محصولات فولادی باعث ایجاد مشکل برای این صنایع شده است. در هر سال وزارت صنعت، معدن و تجارت شرکت‌های مشمول نرخ‌های گاز قوانین بودجه را به شرکت ملی گاز معرفی می‌کند، در سال ۱۴۰۰ همه واحدهای فولادسازی و تولید فلزات و کانی‌های فلزی مشخص شد و در سال ۱۴۰۱ واحدهای آهن اسفنجی معرفی شدند، اما با توجه به عدم شفافیت قانون بودجه ۱۴۰۱، بررسی‌ها نشان از آن دارد که شرکت ملی گاز، رویه قانون بودجه سال ۱۴۰۰ را ادامه داده و تمامی شرکت‌های تولید فولاد و تولیدات فلزی و کانی‌های فلزی را مشمول نرخ ۴۰ درصد قرار داده است.

نرخ گذاری برای «سایر صنایع (به غیر از نیروگاه)» با در نظر گرفتن نرخ سوخت ۱۰ درصد، در قانون بودجه سال ۱۴۰۰ به صورت جداگانه آورده شده است، در حالی که در قانون بودجه ۱۴۰۱ حذف شده و در این زمینه نیز نرخ گاز سایر صنایع نیز نامشخص بوده است.

۲. سقف نرخ گاز در مصوبه ستاد هماهنگی اقتصادی دولت

با توجه به حضور نرخ گاز هنری هاب آمریکا، هاب آلبرتای کانادا و هاب‌های NBP انگلیس و TTF هلند در فرمول قیمت گذاری نرخ خوراک گاز پتروشیمی‌ها، پیش‌بینی می‌شد که قیمت گاز پتروشیمی‌ها به شدت افزایش یابد (البته باید دانست که سقف اعمال این فرمول تا قیمت صادرات گاز طبیعی به کشورهای همسایه است که در حال حاضر بین ۳۰ تا ۴۰ سنت به ازای هر مترمکعب است). لذا بعد از اعلام جزئیات لایحه بودجه سال ۱۴۰۱، در بهمن‌ماه سال ۱۴۰۰، بازار سرمایه دچار تبعات منفی شد. با توجه به این موضوع و همچنین روند صعودی افزایش قیمت نرخ سوخت در اروپا، ستاد هماهنگی اقتصادی دولت محدودیت‌هایی برای نرخ فروش گاز به صنایع در نظر گرفت و معاون اول رئیس‌جمهور در تاریخ ۱۴۰۰/۱۱/۶ آن را ابلاغ کرد که براساس آن «از زمان ابلاغ مصوبه، نرخ گاز خوراک پتروشیمی‌ها براساس فرمول ابلاغی وزارت نفت و با اعمال سقف نرخ گاز صادراتی (حداکثر پنجاه هزار ریال) تعیین می‌شود. نرخ گاز سوخت پتروشیمی‌ها، پالایشگاه‌ها و صنایع پایین‌دستی، مجتمع احیای فولاد و مصارف مربوط به تأسیسات عمومی پتروشیمی‌ها و پالایشگاه‌ها شامل برق، آب، اکسیژن و غیره معادل ۴۰ درصد نرخ خوراک گاز پتروشیمی‌ها (حداکثر بیست هزار ریال) و همچنین صنایع سیمان و سایر صنایع معادل ۱۰ درصد نرخ خوراک گاز پتروشیمی‌ها تعیین می‌گردد».

نکته ابتدایی در این مصوبه آن است که در متن این مصوبه نوشته شده است که «از زمان ابلاغ مصوبه» که تاریخ ابلاغ آن بهمن‌ماه سال ۱۴۰۰ است و باید متن به، «از ابتدای سال ۱۴۰۱» تغییر می‌کرد. برخلاف قانون بودجه سال ۱۴۰۱، در این ابلاغیه سایر صنایع ذکر شده، همچنین با توجه به اینکه در این ابلاغیه واحدهای فلزات و کانی‌های فلزی نیز مشخص نشده‌اند، لذا می‌توان چنین برداشت کرد در سایر صنایع در نظر گرفته شده‌اند و نرخ گاز آنها را معادل ۱۰ درصد در نظر گرفت، اما شرکت ملی گاز، نرخ گاز این واحدها را همچنان معادل ۴۰ درصد در نظر می‌گیرد.

۳. نرخ گاز در آیین‌نامه اجرایی تبصره (۱۴) قانون بودجه مصوب هیئت وزیران

در بند «ج» تبصره (۱۴) قانون بودجه سال ۱۴۰۱ سازمان برنامه و بودجه موظف شده است با همکاری وزارتخانه‌های نفت، امور اقتصادی و دارایی و تعاون، کار و رفاه اجتماعی آیین‌نامه اجرایی نحوه تبدیل منابع ارزی موجود در جدول این تبصره و استفاده آن را تنظیم کند و در نهایت به تصویب هیئت وزیران برسد. این آیین‌نامه در تاریخ ۱۴۰۱/۷/۱۶ مصوب شده است و بند «ج» به نرخ خوراک واحدهای صنعتی می‌پردازد: «به استناد ردیف (۶) دریافتی‌های (منابع) جدول تبصره (۱۴) نرخ گاز خوراک طبیعی پتروشیمی‌ها براساس الگوی (فرمول) ابلاغی وزارت نفت و با اعمال سقف نرخ گاز صادراتی (حداکثر معادل پنجاه هزار (۵۰۰۰۰) ریال به ازای هر مترمکعب) و نرخ گاز طبیعی سوخت پتروشیمی‌ها و پالایشگاه‌ها و صنایع پایین‌دستی پالایشگاهی و مجتمع‌های احیای فولاد و مصارف مربوط به تأسیسات عمومی پتروشیمی‌ها و پالایشگاه‌ها شامل برق، آب، اکسیژن و غیره معادل چهل درصد (۴۰٪) نرخ خوراک گاز پتروشیمی‌ها (حداکثر بیست هزار (۲۰۰۰۰) ریال) و همچنین صنایع سیمان و سایر صنایع معادل ده درصد (۱۰٪) نرخ خوراک گاز پتروشیمی‌ها (حداکثر پنج هزار (۵۰۰۰) ریال) تعیین می‌گردد. در خصوص نرخ گاز سوخت سایر واحدهای تولید فلزات و کانی‌های فلزی و تأسیسات عمومی آنها مطابق ارقام قانون بودجه سال ۱۴۰۰ کل کشور عمل می‌شود».

۱. «منابع ارزی مندرج در بخش منابع جدول این تبصره بلافاصله توسط شرکت‌های تابعه وزارت نفت به حساب ارزی افتتاح شده توسط خزانه‌داری کل کشور نزد بانک مرکزی به نام سازمان هدفمندی یارانه‌ها واریز و به محض وصول توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به نرخ سامانه معاملات الکترونیکی (ای.تی.اس) تسعیر و مستقیماً به حساب ریالی سازمان مذکور واریز و به صورت کامل صرف مصارف جدول این تبصره می‌شود. آیین‌نامه اجرایی این تبصره توسط تهیه و به تصویب هیئت وزیران می‌رسد».



قسمت ابتدایی این بند از آیین نامه مشابه مصوبه ستاد هماهنگی اقتصادی دولت است، اما در قسمت دوم در مورد قیمت سوخت واحدهای تولید فلزات و کانی های فلزی تصمیم گیری شده است. با توجه به ابهام موجود، دولت باید در خصوص قیمت صنایع تولید فلزات و کانی های فلزی از مجلس درخواست استفساریه می کرد.

در جدول ۱ خلاصه تغییرات گاز در سال های ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ به تفکیک صنایع ارائه شده است.

جدول ۱. خلاصه تغییرات گاز در سال های ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ به تفکیک صنایع

واحد	نرخ سوخت در قانون بودجه سال ۱۴۰۰ (درصد از خوراک پتروشیمی ها)	نرخ سوخت در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ (درصد از خوراک پتروشیمی ها)	ستاد هماهنگی اقتصادی دولت (درصد از خوراک پتروشیمی ها)	آیین نامه اجرایی هیئت وزیران (درصد از خوراک پتروشیمی ها)
احیای مستقیم	ذیل واحدهای فولادی-۳۰٪	مجزا نام برده شده- ۴۰٪	مشابه قانون بودجه سال ۱۴۰۱ اما با سقف ۲۰۰۰۰ ریال	مشابه ستاد هماهنگی اقتصادی دولت
فولاد (غیر از احیای مستقیم)	ذیل واحدهای فولادی-۳۰٪	ذکر نشده- دارای ابهام	ذکر نشده- دارای ابهام	ذکر نشده- ذیل سایر تولید فلزات و کانی های فلزی
سایر تولید فلزات و کانی های فلزی	۳۰٪	ذکر نشده- دارای ابهام	ذکر نشده- دارای ابهام	مطابق ارقام قانون بودجه سال ۱۴۰۰ در نظر گرفته شده
سیمان	۱۰٪	۱۰٪	مشابه قانون بودجه سال ۱۴۰۱ اما با سقف ۵۰۰۰ ریال	مشابه ستاد هماهنگی اقتصادی دولت
سایر صنایع (غیر از نیروگاه)	۱۰٪	ذکر نشده- دارای ابهام	اضافه شده به قانون بودجه سال ۱۴۰۱-۱۰٪- با سقف ۵۰۰۰ ریال	مشابه ستاد هماهنگی اقتصادی دولت

جمع بندی و ارائه پیشنهادها

عدم شفافیت و انسجام لازم در مجموعه مصوبات شورای هماهنگی اقتصادی دولت، آیین نامه تبصره «۱۴» و قانون بودجه سال ۱۴۰۱ موجب شد که شرکت ملی گاز حتی قبل از آیین نامه تبصره «۱۴» قانون بودجه سال ۱۴۰۱، که در تاریخ ۱۴۰۱/۷/۱۶ تصویب شد، نیز رویه قانون بودجه سال ۱۴۰۰ را ادامه داده و همه شرکت های تولید فولاد و تولیدات فلزی و کانی های فلزی را مشمول نرخ ۴۰ درصد قرار دهد. حال آنکه با توجه به ابهام های موجود، این صنایع مدعی قیمت ۱۰ درصد (در نظر گرفته شدن در ذیل سایر صنایع) هستند.

بر اساس ابهام های ذکر شده و مشکلاتی که به تبع آن ایجاد شد ملاحظات مدنظر در قالب پیشنهادهای اصلاحی زیر باید در نظر گرفته شود:

- نرخ گاز طبیعی مصرفی «واحدهای تولید فلزات و کانی های فلزی» همانند سال ۱۴۰۰ در قالب آیین نامه ذیل تبصره «۱۴»، به صورت شفاف بیان شود.

- با توجه به اینکه برخی شرکت های فولادی دارای واحدهای مختلفی هستند، پیشنهاد می شود به منظور جلوگیری از ایجاد ابهام در نرخ گاز، در سال ۱۴۰۲ رویکرد یکسان سازی نرخ گذاری این واحدها اعمال شود و در سال های آتی تفکیک این واحدها به منظور ایجاد تفاوت در نرخ سوخت به نحوی انجام پذیرد که موجب ایجاد انگیزه اقتصادی در واحدهای فولادی در راستای افزایش بهره وری آنها شود.

- با توجه به ناترازی میان تولید و مصرف برق در کشور و لزوم احداث نیروگاه های خود تأمین توسط صنایع معدنی، لازم قیمت گاز مصرفی این نیروگاه ها به نحوی تعیین شود که انگیزه اقتصادی این واحدها برای احداث نیروگاه های خود تأمین حفظ شود.

علاوه بر موارد فوق و با توجه به اینکه چالش ها و ابهام های مورد بحث می تواند هر سال بر سر قیمت گذاری نرخ گاز طبیعی تکرار شود، به نظر می رسد باید یک رویه نظام مند و قابل برنامه ریزی خارج از رویه قانون بودجه سالیانه طرح ریزی شود، تا علاوه بر افزایش پیش بینی پذیری اقتصاد کلان جهت تسهیل فضای سرمایه گذاری های بلندمدت، حرکت کلی کشور به سمت بهره برداری بهینه از منابع نفت و گاز حاصل شود.

